

HLAVÁČKOVÁ, Terezie, „Kult klasiků“ v československém filmu v období 1948–1989. Diplomová práce HÚ FF JU, České Budějovice 2018 (135 s. včetně příloh).

Posudek vedoucí diplomové práce:

Již Vladimír Iljič Lenin prohlašoval, že film je nejdůležitějším médiem, které ovlivňuje názory mas, a je tudíž nutné filmovou výrobu zcela podřídit požadavkům strany. K přímé či skryté propagandě byl film využíván po roce 1948 i v Československu, kde pomáhal vytvářet žádoucí interpretaci současných jevů i minulosti. Právě otázce historických filmů, konkrétně těch, které pojednávaly o životě a díle osobností, které Zdeněk Nejedlý ve svém díle Komunisté. Dědici, dědici velkých tradic českého národa označil za klíčové pro utváření socialistické identity.

Základním pramenem se tak pro předkládanou práci staly filmy, které vznikly v období 1948–1989. Autorka zhlédla vsutku úctyhodný počet titulů, z nichž některé jsou k dispozici již jen v Národním filmovém archivu v Praze. Až na výjimky rezignovala na televizní produkci, která zejména od 70. let 20. století měla na utváření názorů zřejmě větší vliv než filmy. Filmový materiál poté Terezie Hlaváčková doplnila studiem scénářů a produkčních dokumentů (uložené v archivu Barrandov Studio), s jejichž pomocí se snažila osvětlit vznik snímku a cenzurní zásahy, a materiálů vzešlých z činnosti Filmové rady. Způsob přijetí filmu veřejností pak rekonstruovala na základě dobových recenzí.

Největší obtíž při zpracování rozsáhlého materiálu, který se autorce podařilo vytěžit, představovala výsledná struktura práce. První problém představovala otázka, jaké osobnosti je vlastně možné řadit mezi klasiky; zatímco v budovatelských letech byla situace méně komplikovaná, neboť v této době v zásadě vznikala jen značně didaktická díla o Češích významných v českém i světovém kontextu (jejich význam byl samozřejmě posuzován stranickými ideology), v čase normalizace se produkce rozšířila i o snímky o osobnostech, které pomáhaly budovat komunistickou stranu či se staly jejími mučedníky. Autorka se nakonec rozhodla zařadit kapitolu i o těchto snímcích, neboť jejich vznik charakterizuje proměnu filmové produkce i odlišné cíle, které autoři sledovali.

Terezie Hlaváčková se rozhodla ve studovaných filmech sledovat několik základních témat, které byly dle jejího názoru pro utváření socialistické identity klíčové: vztah osobnosti k buržoazii a dělnické třídě, postavení žen ve společnosti, chování a postoje německé menšiny a představitelů katolické církve. Tento „šifrovací klíč“ umožnil dospět k zobecněním, která

jsou pro produkci životopisných snímků v daném období charakteristická. Tento způsob interpretace rovněž autorku odvedl od pouhého přepisování dějů jednotlivých filmů, k němuž zpočátku inklinovala.

Kromě nezbytných kapitol – úvodu, zhodnocení pramenů a literatury a závěrečného shrnutí – práci tvoří pět velkých bloků (Životopisný film v kontextu filmových žánrů, Československo a životopisný film, Národní tradice a kolektivní paměť, Životopisné filmy v budovatelské éře, Životopisné filmy v období normalizace), z nichž dva poslední, nejrozsáhlejší představují jádro výzkumu. Autorce se dle mého soudu podařilo dobře zachytit proměny žánru ve vztahu k soudobé politické situaci, byť ne všechny okolnosti, které vznik uměleckého díla podmiňovaly, se jí podařilo odhalit. To však není nijak závažná výtka, neboť téma populární kultury a kulturní propagandy především v čase normalizace není ještě dostatečně zpracováno a výhrady proti nedostatečnému pochopení kontextu by tak mohly být na místě až v případě např. disertační práce. Text Terezie Hlaváčkové tudíž představuje jeden z prvních pokusů o uchopení dané problematiky. Práci by určitě prospěla určitá jazyková úprava (na mysli mám stylistiku, která se občas blíží spíše struktuře mluveného projevu než jazyku vědeckého díla), tato výtka však rovněž nepředstavuje vážnější problém v hodnocení. Předkládanou diplomovou práci tak doporučuji k obhajobě a hodnotím ji ještě stupněm

v ý b o r n ě.

PhDr. Jitka Rauchová, Ph. D.

České Budějovice, 28. května 2018